

Utdrag av SOLUM BYGDS HISTORIE Bind II s.123

Lensmannsslekten .

Den første som nevnes ved navn, er **Tøstell paa Offis** i 1528.

Nå er det stilt en stund, men brukerne på Åfoss må ha vært drivende folk og velaktede folk, for sist på femtenhundretallet møter vi her en av bygdens fremste menn:

Gaute Aafoss. Han er bondelensmann, han representerer Solum bygd ved kongehyldningen i Oslo 1591, der han har med seg lagrettemennene Tor Bolvik og Jørgen Gisholt, og han, der sitter som leilending på Åfoss, erverver ikke så rent lite selveiergods utenom: I Grini søndre seks huder. I Dolva tre tønner korn. I Valen (i Melum) fire tønner.

Som lensmann får han avløsning av Asbjørn Fjære i 1610, men driver gården til sin død ved år 1623. Hans ettermann på Åfoss er **Christen Aafoss**, som senere er lensmann, - fra først i 1640-årene til sist i 50-årene. Det er ikke helt klart om Christen er Gattes sønn eller svigersønn. Under alle omstendigheter opptrer han i 1624 som forvalter av Aase Gattesdatters arvegods: 4 tønner i Valen og 2 møller i Dolva.

Ved år 1660 dør Christen og hans enke, *Maren Hansdatter Aafoss*, står som bruker av gården til 1670 da sønnen, **Isak Christensen Aafoss**, overtar bruksretten, - og femten år senere også eiendomsretten til de fire huder. Isak er bondelensmann fra sist i nittiårene til ved år 1710. Hans hustru, Karen Pedersdatter, overlevde ham lenge, men gården og lensmannsbestillingen gikk i arv til sønnen, **Peder Isaksen Aafoss**, g.m. *Mariken Thygesdatter*. Peder ble ikke gammel. 1720 er det skifte etter ham. Den eldste datter, Karen, er g. m. **Gunder Christensen Klyve** som har overtatt lensmannsombudet. Ellers er det tre døtre og tre sønner, - den yngste 3 år gammel.

Det var betydelig velstand på Åfoss ved Peders død. Foruten odelsgodset Afoss med Haukenes, 4 huder, eier boet: I vestre Klyve 4 huder, i Gjærum 6 tønner (bortbygset til Lars Mathiesen), i Langeland med Munken og lille Munken i Helgen 2 1/2 hud og i Helgen gård i Helgen 1 tønne 9 1/3 sett., - til sammen verdsatt 960 riksdaler. Buskapen er en hest, atten storfe og femten sauer. Der er atskillig sølvtøy: kanner, skjæer, staup, begre o. a., og dessuten inventar, redskap og

bøker, slik at sum aktiva - medregnet usikre fordringer 132 riksdaler. - kommer opp i over 2000 riksdaler. Gjelden er ubetydelig. Ved skiftet oppstår en liten arvestrid, idet avdødes søskenbarn, Peder Findal og Isak Elset, hevder at avdødes mor (deres tante) må betraktes som medarving. Dette kravet blir avvist under henvisning til skriftlig kontrakt der Karen Pedersdatter, enke etter Isak Christensen Aafoss, overlater all sin eiendom til sin sønns enke og dennes barn.

Peders enke, Mariken Tygesdatter, gifter seg snart med **Abraham Nilsen Aafoss** som overtar driften av gården, og i sin tid, - 1729, - også lensmannsombudet, som i mellomtiden har vært betjent av Gunder Chr. Klyve, som døde i 1729. (Hans enke, Karen Pedersdatter, ble senere g. m. Jakob Hansen Rugtvedt, Klyve.)

Av de ovenfor nevnte barna etter Peder Isaksen døde sønnene Christen og Thyge før de ble voksne, og det holdes skifte etter dem i 1731. Stedfaren, Abraham Nilsen Aafoss, som nå er blitt lensmann, opptre som verge for den eneste gjenlevende sønn, *Isak Pedersen*, som nå er nitten år. Døtrene er alle gifte: Karen, før med lensmann Gunder Chr. Klyve, nå med Jakob Hansen Rugtvedt, Klyve. Jøran, g. m. Jon Tommesen, Søndre Bjørntvedt Maren, g. m. Ole Hansen Nærum. Dorthe, g. m. Jon Isaksen Elset. Mariken Thygesdatter, som var gift første gang med lensmann Peder Isaksen og andre gang med lensmann Abraham Nilsen, døde 1733. Sønnen *Isak Pedersen Aafoss* er ved den tid myndig og gift, og han blir enig med sin stefar om at de to skal fortsette med å bruke og bebo Aafoss med Dagsrød og «begge være delagtige i Arbeidet». Eiendomsretten er foreløbig delt, men Abraham overdrar etter hvert sin andel til Isak (1739: 9 3/5 skinn). Abraham har til å begynne med bygselen på hele Dagsrud, men 1738 får **Isak Pedersen** m. h. *Maren Isaksdatter*, av prost Baar bygsel på 1/2 hud. Ved disse tider overtar Isak også lensmannsombudet, som han innehar til 1742, da Hans Olsen Bjørntvedt overtar det. *Maren*, som var datter av Isak Solvesen Meen, Gjerpen, døde 1743 og etterlot seg en sønn, Peder, 10 år, og tre yngre døtre: Mari, Mariken og Marlene.

Ved år 1762 har Isak Pedersen og hans annen hustru, med deres to døtre, Gunhild og Anne Helvig, bosatt seg på *Haukenes*, mens sønnen, *Peder Isaksen* og hustru, med tjenestegutt og tjenestejente, driver Aafoss der kaptein Godsche med datter og tjenestejente er innlosjert.